ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ 21/4/1967 ΣΤΙΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κώστας Παπαδάκης

Η σημερινή επέτειος της 21.4.1967, συμπίπτει με την διεξαγωγή της δίκης της Χ.Α. σε δεύτερο βαθμό, την προσπάθεια των νεοναζιστών να μετάσχουν τις επικείμενες εκλογές και την αντιμετώπισή τους από την κυβέρνηση Ν.Δ. και τον Μάκη Βορίδη ως δήθεν αντισυστημικών.

Ακόμα φέτος τιμώνται οι επέτειοι των **πενήντα ετών από την κατάληψη της Νομικής** (ήδη πραγματοποιήθηκαν αρκετές εκδηλώσεις τον Φεβρουάριο 2023 σχετικά), αλλά και από το **Πολυτεχνείο.**

Τιμάμε και δοξάζουμε όλους τους αγωνιστές της αντιδικτατορικής αντίστασης, φυλακισθέντες και εξορισθέντες, ζωντανούς και νεκρούς, τα θύματα της χούντας (Παναγιώτης Ελής, Νικηφόρος Μανδηλαράς, νεκροί Πολυτεχνείου, Κωνσταντίνος Γεωργάκης κ.α.) και όσους πάλεψαν για την ανατροπή της, πρώτα και κύρια με τον συνεχή αγώνα ενάντια στη φασιστική εγκληματική βία και στον φασισμό.

Η ιστορία βέβαια δεν γράφεται με τα «αν» και με τα «θα». Παρ’ όλα αυτά, είναι ενίοτε

χρήσιμες ορισμένες αναστοχαστικές εκτιμήσεις σε συγκεκριμένες ιστορικές συγκυρίες προκειμένου να εκτιμηθεί ποια ήταν η συμβολή ενός πολιτικού γεγονότος στην εξέλιξη κάποιων άλλων και στην αλληλοπλοκή τους.

Αξίζει λοιπόν να προβληματιστούμε για το ποια ήταν η επίδραση του στρατιωτικού πραξικοπήματος στην εξέλιξη των διεργασιών στην ελληνική αριστερά, την πραγματική αντισυστημική δύναμη που φάνηκε να απειλεί την καταρρέουσα στην πολλαπλή της κρίση κυβερνητική τάξη στα μέσα της δεκαετίας 1960. Δεν αποτελεί άλλωστε απλή εκτίμηση, αλλά ομολογία του ίδιου του δικτάτορα Γεώργιου Παπαδόπουλου, ότι *«Η επανάστασις της 21.4.1967 έγινε για να σώσει την Ελλάδα από τον κομμουνισμόν»*. Και εν προκειμένω δεν έλεγε ψέμματα. Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα ιδίως μετά τα μέσα της δεκαετίας 1960 ήταν ένα καζάνι που έβραζε. Η πολύπλευρη, ανακυκλούμενη, αξεπέραστη και διαρκώς ανατροφοδοτούμενη με νέα στοιχεία πολιτική κρίση που χαρακτηριζόταν από κρίση αντιπροσώπευσης στους κόλπους της αστικής τάξης, σύγκρουση ενδοσυστημικών παραγόντων εξουσίας (παλάτι, Αμερικάνοι, παρακράτος, Ε.Ρ.Ε., Ένωση Κέντρου), αδυναμία αποκατάστασης ενός συνεκτικού μπλοκ αστικής εξουσίας, αποστασία, σύγκρουση παλατιού με Ένωση Κέντρου και Γ. Παπανδρέου, έλλειψη ηγετικής προσωπικότητας κοινής αποδοχής στον χώρο της Δεξιάς μετά την αποχώρηση Κ. Καραμανλή κλπ.

Στην βάση της κοινωνίας μια τεράστια και διαρκώς αυξανόμενη λαϊκή κινητοποίηση έθετε σε αμφισβήτηση οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, παρακρατικές δολοφονίες και συνταγματικές εκτροπές. Αν τα πρώτα χρόνια μετά τον Εμφύλιο και ιδίως την δεκαετία 1950 το ηττημένο λαϊκό κίνημα δεν μπόρεσε να εμφανίσει παρά ελάχιστα μόνο σκιρτήματα (π.χ. κινητοποιήσεις για το κυπριακό, για την διεθνή ειρήνη, για την αποτροπή των εκτελέσεων Νικηφορίδη, Μπελογιάννη, και Πλουμπίδη), στα τέλη της ίδιας δεκαετίας ξεκινά ένα ορμητικό ποτάμι μαχητικών μαζικών διεκδικήσεων στο εργατικό χώρο με την κίνηση των **115 σωματείων** ενάντια στην καλπονοθεία της Γ.Σ.Ε.Ε. και το ξεπούλημα του εργατικού κινήματος από την ηγεσία της, στον φοιτητικό χώρο με το **κίνημα του 15%** (διεκδίκηση 15% του προϋπολογισμού για την Παιδεία!) συνελεύσεις και συγκρούσεις με το Σπουδαστικό της Ασφάλειας και τους τραμπούκους της Νεολαίας Ε.Ρ.Ε., και μια νέα γενιά, μεταγενέστερη ηλικιακά της γενιάς της Εθνικής Αντίστασης και του Εμφυλίου, έρχεται δυναμικά και ριζοσπαστικά στο προσκήνιο και διεκδικεί να συνεχίσει το έργο της προηγούμενης.

Ακόμα και στο εκλογικό επίπεδο, οι βουλευτικές εκλογές του 1958, παρά τα καλπονοθευτικά τους συστήματα βρίσκουν την Ε.Δ.Α. με ποσοστό **24,7%** και **79 βουλευτές** στην θέση της **Αξιωματικής Αντιπολίτευσης** και παρά το γεγονός ότι το Κ.Κ.Ε τότε ακριβώς αποφασίζει

την διάλυση των παράνομων μηχανισμών του στην Ελλάδα, κίνηση νομιμοποίησης, προσαρμογής και υποταγής στις προτεραιότητες του κοινοβουλευτικού δρόμου, το κίνημα δεν το βάζει κάτω, παρά τις συνεχείς συγκρατητικές προσπάθειες της ηγεσίας της Ε.Δ.Α. Το παρακράτος οργιάζει, δεν αρκείται στις δίκες – σκευωρίες που διαδέχονται η μία την άλλη, μετατρεπόμενες εν τέλει σε αποκαλύψεις εναντίον των σκευωρών και των κατηγόρων (δίκες Μπελογιάννη, Πλουμπίδη, αεροπόρων, «κατασκόπων» κλπ), αλλά περνά, πέρα από τους καθημερινούς τραμπουκισμούς, την βία και την τρομοκρατία σε βάρος αριστερών και νεολαίων, και σε απροκάλυπτες δολοφονίες.

Η **δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη** που εξέπνευσε στις 27/5/1963 δημιουργεί μαζικό κίνημα καταγγελίας, ιδίως στον χώρο της νεολαίας, η πίεσή του οδηγεί στην αποκάλυψη του παρακράτους και την αποτροπή της συγκάλυψης της δολοφονίας, παρά τις προσπάθειες του τότε Εισαγγελέα Αρείου Πάγου και μετέπειτα Πρωθυπουργού της Χούντας, **Κωνσταντίνου Κόλλια**, αλλά διαμορφώνει και σοβαρούς πολιτικούς κλυδωνισμούς στον χώρο της Αριστεράς, με την ίδρυση της **«Δημοκρατικής Κίνησης Νέων Γρηγόρης Λαμπράκης» από τον Μίκη Θεοδωράκη το 1963**, που ένα χρόνο αργότερα συγχωνεύεται **με την νεολαία Ε.Δ.Α.** (ουσιαστικά την απορροφά) και συγκροτείται η ενιαία **«Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη».**

Τον ίδιο χρόνο για δεύτερη διαδοχική φορά (1963 -1964), ο Γεώργιος Παπανδρέου επικρατεί (με σοβαρή πολλαπλή υποστήριξη της Ε.Δ.Α.) της Ε.Ρ.Ε. στις εκλογές και καλείται να σχηματίσει κυβέρνηση.

Ο νεαρός τότε (μόλις 22 ετών) βασιλιάς Κωνσταντίνος Β΄ Γλύξμπουργκ, ενεργώντας ως εκπρόσωπος του πραγματικού μπλοκ εξουσίας (Αμερικανοί, παλάτι, ακροδεξιά, στρατιωτικές οργανώσεις κλπ) απαιτεί να έχει εκείνος την επιλογή του προσώπου του Υπουργού Στρατιωτικών (σήμερα Εθνικής Άμυνας) προτείνοντας τον Πέτρο Γαρουφαλιά, πράγμα το οποίο ο Γεώργιος Παπανδρέου αρνείται, διεκδικώντας για τον εαυτό του, ως εκλεγμένου Πρωθυπουργού, το προνόμιο της επιλογής του Υπουργού.

Εκδηλώνεται κρίση, ακολουθεί η γνωστή αποστασία της 15.7.1965, και η προσπάθεια συγκρότησης διαδοχικών κυβερνήσεων με συμμετοχή αποστατών και Ε.Ρ.Ε., οι οποίες διαρκώς αποτυγχάνουν, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες λαού συμμετέχουν στην εξέγερση που έχει μείνει στη ιστορία ως **«Ιουλιανά 1965»** με καθημερινές μαζικές διαδηλώσεις και συγκρούσεις. Η ιαχή **1-1-4** (το ακροτελεύτιο άρθρο του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο η τήρησή του «επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων που δικαιούνται και υποχρεούνται να αντιστέκονται με κάθε μέσο εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να το καταλύσει με τη βία»

χαράζει συνειδήσεις και δονεί διαδηλώσεις.

Σε μια από αυτές, **21.7.1965,** σκοτώνεται από αστυνομικούς στην διασταύρωση Σταδίου και Εδουάρδου Λω ο φοιτητής της Α.Σ.Ο..Ε.Ε., **Σωτήρης Πέτρουλας,** μέλος της «Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη μέχρι πριν λίγους μήνες, η οποία τον είχε διαγράψει ως αριστεριστή. Μια νέα ηρωική μορφή προστίθεται στους αθάνατους αγωνιστές της Αριστεράς και τροφοδοτεί νέες εκδηλώσεις κινηματικής οργής και νέα ανθρώπινα ποτάμια στους δρόμους της Αθήνας. Ο λαός της Αριστεράς, πολύ πιο προωθημένος από την φοβισμένη ηγεσία του, διεκδικεί με την παρουσία του στον δρόμο την αμφισβήτηση του συστήματος εξουσίας και του κοινωνικού – οικονομικού καθεστώτος το οποίο την στηρίζει. Διεκδικεί και αποκαθιστά στην πράξη τη νομιμοποίηση της Αριστεράς, που από το 1947, τουλάχιστον όσον αφορά το Κ.Κ.Ε., βρίσκεται στην παρανομία.

Τι συμβαίνει όμως μέσα στην ίδια την Αριστερά; Για πρώτη φορά στην δεκαετία 1960 εμφανίζεται με σχετικά μαζικά χαρακτηριστικά στην Ελλάδα η ύπαρξη ενός αμφισβητησιακού ρεύματος, τόσο στην μετασταλινική πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης, όσο και στην στάση του Κ.Κ.Ε. μετά την καθαίρεση του Νίκου Ζαχαριάδη.

Σπέρματά της έχουν ήδη εκδηλωθεί στις χώρες διαβίωσης των πολιτικών προσφύγων, όπου η πραξικοπηματική από στελέχη του μετέπειτα Κ.Κ.Ε., αλλά ιδίως και του μετέπειτα Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού, ανατροπή της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε., συναντά τεράστιες αντιδράσεις και οξύτατες συγκρούσεις με κορυφαία τα γεγονότα της **Τασκένδης 1956.**

Η **ρήξη της Κίνας με τη Σοβιετική Ένωση** διαμορφώνει σοβαρά ερωτήματα στους κόλπους του Διεθνούς Κομμουνιστικού Κινήματος σχετικά με την ειρηνική συνύπαρξη, το πέρασμα στον σοσιαλισμό, την φύση του κοινωνικού καθεστώτος της Σοβιετικής Ένωσης, την δημοκρατία στο κίνημα και στις κοινωνίες σοσιαλιστικής μετάβασης κλπ. Το θεωρητικό έργο του Μάο Τσε Τουνγκ, που παρά το γεγονός ότι πλέον μειοψηφεί στο Κ.Κ. Κίνας, καθώς και η **Πολιτιστική Επανάσταση,** εξακολουθεί να παράγει και θεωρία και πράξη, οπωσδήποτε επηρεάζει την συγκρότηση των κινήσεων αυτών. Έτσι, πέρα από την παραδοσιακή τροτσκιστική αριστερή αντιπολίτευση στο κίνημα, που παρά την συνέπειά της παραμένει οριακά μειοψηφική και υπαρκτή μόνο σε ορισμένους εργατικούς χώρους, εκφραζόμενη κεντρικά πολιτικά την περίοδο της δεκαετίας 1960 κύρια από το **Κ.Δ.Κ.Ε.** (Κομμουνιστικό Διεθνιστικό Κόμμα Ελλάδας), που υπάρχει από το 1946 και αργότερα και την **«Ε.Δ.Ε. – Τροτσκιστές»** (1963), νέες κινήσεις γεννιώνται, δημιουργώντας σοβαρές ανακατατάξεις στους κόλπους της Αριστεράς. Η **Κίνηση αντιαποικιακής αλληλεγγύης – Φίλοι Νέων Χωρών του Νίκου Ψυρούκη** (1963), με μαοϊκό, αλλά όχι και σταλινικό

προσανατολισμό, η έκδοση του περιοδικού **«ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ»** (1964), από τους **Χοτζέα, Ιορδανίδη** και άλλους πολιτικούς εξόριστους του Άη-Στράτη από τους πρωτοπόρους διαφωνούντες με την αποσταλινοποίηση και την δεξιά στροφή του Κ.Κ.Ε., η δημιουργία της **Ο.Μ.Λ.Ε.** (Οργάνωση Μαρξιστών Λενινιστών Ελλάδας) το 1966 και παράλληλα της **Σ.Π.Α.Κ.** (Συνεπής Πολιτική Αριστερή Κίνηση) με την έκδοση της Εφημερίδας **«Λαϊκός Δρόμος»** και η δημιουργία της **Π.Π.Σ.Π.** (Προοδευτικής Πανσπουδαστικής Συνδικαλιστικής Παράταξης) το 1966, αποτελούν ορισμένα από τα σημαντικά πολιτικά και οργανωτικά αποκρυσταλλώματα της κινητικότητας αυτής.

Είναι αναμφισβήτητο ότι ξεκινάει μια περίοδος σοβαρών διεργασιών μέσα στην Αριστερά που θα καθοριστούν από την στάση των δεκάδων χιλιάδων νέων αγωνιστών που έχουν μπει στις τάξεις του κινήματος από τις αρχές δεκαετίας 1960 μέσα από τα κινήματα των 115 σωματείων, του 15%, των Λαμπράκηδων, αργότερα του «114» μετά το 1965 κλπ. Ενώ η ριζοσπαστικοποίηση είναι προφανής όχι μόνο στο χώρο της Αριστεράς, αλλά ακόμα και στον κεντρώο χώρο της νεολαίας, κατά την αναμφισβήτητη επιρροή της.

Η σύνθεση της κινηματικής κινητικότητας και της πολιτικής κρίσης διαμορφώνει ένα μίγμα αδυναμίας συγκρότησης ασφαλούς μπλοκ εξουσίας, αφού ούτε στους «από πάνω» υπάρχει σταθερότητα, ούτε από τους «από κάτω» υπάρχει αποδοχή. Τα διάφορα κέντρα εξουσίας προφανώς εκτιμούν την σημασία της κατάστασης και αποφασίζουν την λύση με το στρατιωτικό πραξικόπημα. Ο αιφνιδιασμός είναι απόλυτος, καθώς με εξαίρεση κάποιες φωνές από τον χώρο που προαναφέρθηκε, η Αριστερά, και τουλάχιστον η ηγεσία της, αδυνατεί να προβλέψει τον κίνδυνο πραξικοπήματος, αλλά προετοιμάζεται για τις προσεχείς βουλευτικές εκλογές που δεν έμελλε να γίνουν ποτέ. Είναι γνωστό μάλιστα ότι τη νύχτα της 21.4.1967 η τότε εφημερίδα της Ε.Δ.Α., «Αυγή», όδευε στο τυπογραφείο με τον πρωτοσέλιδο τίτλο «Γιατί δεν θα γίνει δικτατορία». Η απαγόρευση της κυκλοφορίας της την έσωσε από την γελοιοποίηση. Οι λιγοστές οργανώσεις που είχαν συγκροτήσει παράνομο μηχανισμό, μεταξύ αυτών οι Ο.Μ.Λ.Ε., Π.Π.Σ.Π. κλπ, μπόρεσαν να αποφύγουν συλλήψεις και κατασχέσεις τη νύχτα του πραξικοπήματος και τους επόμενους μήνες και να βρουν τρόπο να δραπετεύσουν.

Η απαγόρευση της πολιτικής δραστηριότητας ακόμα και των μέχρι τότε κομμάτων δημιούργησε νέα δεδομένα στην Αριστερά που είχαν καθοριστική επιρροή στις εσωτερικές εξελίξεις της. Άλλες τις επιτάχυνε και άλλες τις ματαίωσε. Στον χώρο της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε., απελευθερώθηκε ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο μερίδων του, που πάντως μέχρι τότε δεν είχε εκδηλωθεί πολιτικά, καθώς μαζί είχαν αποφασίσει όλες τις κυρίαρχες στρατηγικές επιλογές του Κ.Κ.Ε., και έτσι η **12η Ολομέλεια τον Φεβρουάριο 1968**

κατέληξε στην διάσπαση, με την διαγραφή τριών μελών του ΠΓ από αυτήν, και την δημιουργία του **Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού** (η προσθήκη «Εσωτερικού» προέρχεται από την φράση «Γραφείο Εσωτερικού», ένα όργανο στο οποίο πλειοψηφούσαν οι μετέπειτα ιθύνοντες του κόμματος αυτού), ενώ τον τίτλο «Κ.Κ.Ε.» κράτησε η πλειοψηφία, της οποίας τα καθοδηγητικά στελέχη βρίσκονταν, σχεδόν όλοι, στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού ως πολιτικοί πρόσφυγες. Η διάσπαση αυτή δημιούργησε μια πλασματική αντίθεση Δεξιάς και Αριστερής τάσης μέσα στο κίνημα και κυρίως διαμόρφωσε έναν χώρο υποδοχής της εξ αριστερών δυσαρέσκειας της βάσης, που έμελλε να απορροφήσει κυρίως στην διάρκεια της δικτατορίας μέσα από τα μορφώματα που δημιουργήθηκαν (ΕΣΑΚ 1971, Αντι-ΕΦΕΕ 1972, Πανσπουδαστική κλπ) την συντριπτική πλειοψηφία των Λαμπράκηδων και μεγάλου μέρους των ριζοσπαστικοποιημένων εργαζόμενων της περιόδου. Με σαφώς μεγαλύτερη δυνατότητα δράσης, μηχανισμού και δικτύωσης και αξιοποιώντας τις παλιές οργανώσεις και τους συνδέσμους του, το Κ.Κ.Ε. κατάφερε να επικρατήσει όχι μόνο απέναντι στο Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού, αλλά και κυρίως απέναντι στην ανερχόμενη εξωκοινοβουλευτική αριστερά, το μ-λ κίνημα, τους τροτσκιστές αλλά και το νέο πληθωρικό ρεύμα της ριζοσπαστικής αμφισβήτησης της μέχρι τότε κυρίαρχης αριστεράς, που διαμορφώθηκε από οργανώσεις που ιδρύθηκαν μέσα στην διάρκεια της Χούντας (**ΕΚΚΕ 1970, ΟΣΕ 1971, Κ.Ο. Μαχητής 1972,** και άλλες πολλές).

Καθοριστική σημασία προφανώς διαδραμάτισε το γεγονός ότι υπό συνθήκες δικτατορίας εξέλιπε και η ανάγκη του Κ.Κ.Ε. να εκφράζεται πολιτικά μέσα από την Ε.Δ.Α., η οποία από το 1950 του προσέφερε πολιτική κάλυψη σε συνθήκες παρανομίας, όταν η ίδια ήταν νόμιμη, πλην όμως όταν και η ίδια δεν διέθετε πια τη δυνατότητα νόμιμης λειτουργίας, ήταν προφανές ότι δεν είχε να προσφέρει πολιτικά τίποτα στο Κ.Κ.Ε.. Πολύ δε περισσότερο όταν και μέσα στην ΕΔΑ σημαντικά και κορυφαία ηγετικά στελέχη (Πασαλίδης, Ηλιού) είχαν διαφοροποιηθεί από το Κ.Κ.Ε. και το μετέπειτα Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού, προσβλέποντας σε ένα κόμμα με σοσιαλδημοκρατικά χαρακτηριστικά και όχι απλώς στο νόμιμο κέλυφος του Κ.Κ.Ε. Έτσι, λοιπόν, το Κ.Κ.Ε. στην διάρκεια της Χούντας κατάφερε να λύσει τις εσωτερικές του διαφορές με επιτυχία και να απορροφήσει τα μεγαλύτερο μέρος της ριζοσπαστικοποιημένης νεολαίας.

Θα ήταν προφανώς διαφορετική η εξέλιξη εάν δινόταν χρόνος για την συνέχιση των διεργασιών και ζυμώσεων στον χώρο της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, που με την τροφοδότηση των ερεθισμάτων από παγκόσμιας ακτινοβολίας γεγονότα το **1968 (Άνοιξη της Πράγας, αλλά και Μάης 1968)**, καθώς και των επομένων ετών (πόλεμος **Βιετνάμ, Woodstock, Εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα** κλπ) θα παρείχαν νέα ποιοτικά στοιχεία ανασυγκρότησης και ανασύνθεσης στον χώρο της ριζοσπαστικής εξωκοινοβουλευτικής και

αντικαπιταλιστικής αριστεράς και των νέων κινημάτων. Αντίθετα, η τελευταία βρέθηκε πραγματικά στην απαρχή του βηματισμού της, αντιμέτωπη με τη στρατιωτική δικτατορία και την παρανομία, δεν μπόρεσε να συγκροτήσει κρίσιμη μάζα η οποία να διαμορφώσει μηχανισμό και πολιτικό σώμα στην Ελλάδα και παρά την απήχηση της στις κοινότητες των Ελλήνων του εξωτερικού μέσα από τις αντιστασιακές της οργανώσεις, πχ του **Α.Μ.Ε.Ε,** βρέθηκε ασυντόνιστη, με σωρεία ίδρυσης πολιτικών οργανώσεων με τα ίδια περίπου πολιτικοϊδεολογικά χαρακτηριστικά, ασύνδετη και κατακερματισμένη. Ενώ ο σεχταρισμός και η διεκδίκηση της μονολιθικότητας και της μιας και μόνης αλήθειας υπήρξε χαρακτηριστικό της πολιτικής της καθυστέρησης που δεν μπόρεσε ούτε καν προσπάθησε για πολλά χρόνια να αποβάλει. Η διαπάλη ανάμεσα στις δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς και του Κ.Κ.Ε. συνεχίστηκε και στα πλαίσια της αντιδικτατορικής πάλης με σοβαρές διαφωνίες και αντιθέσεις τόσο στην κατάληψη της Νομικής όσο κυρίως στην κατάληψη του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο 1973, που αποτέλεσε και το έναυσμα για το αισχρό γνωστό άρθρο της «Πανσπουδαστικής Νο 8» που αποτέλεσε το εναρκτήριο λάκτισμα για μια συκοφαντική κατασταλτική και απροκάλυπτα βίαιη τακτική του Κ.Κ.Ε. και της Κ.Ν.Ε. απέναντι σε όσους τους αμφισβητούσαν από αριστερά, που υπήρξε σημείο της συμπεριφοράς του σε όλη τη διάρκεια της μεταπολίτευσης,

Η Χούντα ανατράπηκε στις **23.7.1974,** καταρρέοντας τόσο μέσα από τις εσωτερικές της αδυναμίας, που αποκορυφώθηκαν με το κυπριακό, όσο και από την αντιδιδακτορική αντίσταση με κορυφαίο της σημείο το **Πολυτεχνείο.** Όμως ο «γύψος», αυτό δηλαδή στο οποίο αποσκοπούσε, η αναστολή των διεργασιών για την συγκρότηση μιας πραγματικά ανατρεπτικής αντικαπιταλιστικής αριστεράς, πέτυχε. Και πέτυχε γιατί ανέστειλε την συγκρότηση των δυνάμεων της επαναστατικής αριστεράς και εντέλει σταθεροποίησε και αποκρυστάλλωσε τους συσχετισμούς στους κόλπους της υπέρ του Κ.Κ.Ε., που όμως δεν είχε καμία σχέση πια με το Κ.Κ.Ε. που ήτανε φόβος και τρόμος των αστών τις προηγούμενες δεκαετίες.

Οι πρώτες εκλογές της μεταπολίτευσης δεν μπόρεσαν να καταγράψουν τις εξελίξεις στους συσχετισμούς των δυνάμεων της αριστεράς. Έγιναν αιφνιδιαστικά καθώς προκηρύχθηκαν από τον Κ. Καραμανλή λίγες εβδομάδες πριν και επιλέχθηκε η **πρώτη επέτειος του Πολυτεχνείου (17.11.1974)** για να αποτρέψει τη μεγαλειώδη πορεία και να αποπροσανατολίσει. Οι συνιστώσες της κυρίαρχης αριστεράς συμμάχησαν αναγκαστικά αφού δεν είχαν προλάβει στους δύο μήνες από τη νομιμοποίησή τους να συγκροτήσουν χωριστούς μηχανισμούς και συνέπτυξαν την **«Ενωμένη Αριστερά»,** που πήρε ποσοστό **9.7%** και **8 έδρες (Κ.Κ.Ε 5, Κ.Κ.Ε.εσ. 2, ΕΔΑ 1)**, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από τις προδικτατορικές της επιδόσεις, αφού στο πολιτικό στερέωμα ανέτειλε ένα πρωτοφανές

πολιτικό μόρφωμα, ιδιαίτερα ριζοσπαστικό και αμφισβητησιακό για τα δεδομένα της εποχής που διεκδικούσε με αξιώσεις και πέτυχε αργότερα συντριπτικά την ενσωμάτωση του μεγαλύτερου μέρους της ριζοσπαστικοποίησης των προηγούμενων χρόνων στην Ελλάδα, το **ΠΑΣΟΚ** του Ανδρέα Παπανδρέου, που από τις πρώτες εκλογές πέρασε την αριστερά (**13,5%**) και έθεσε τα θεμέλια για την διάλυση της Ένωσης Κέντρου που από αδράνεια παρά από πραγματική δύναμη παρέμεινε για τελευταία φορά αξιωματική αντιπολίτευση (20.7%) απέναντι στη Ν.Δ. (54%).

Ενώ η εξωκοινοβουλευτική αριστερά πλην ελαχίστων εξαιρέσεων δεν συμμετείχε καταγγέλλοντας το **Ν.Δ. 59/1974** και την απαιτούμενη από αυτό δήλωση νομιμοφροσύνης.

Οι επόμενες εκλογές, του **1977,** ήταν εκείνες που ξεκαθάρισαν τους συσχετισμούς των δυνάμεων στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο και έφεραν το Κ.Κ.Ε. αναμφισβήτητα κυρίαρχο με ποσοστό **10,7%** έναντι **2,7%** της **«Συμμαχίας»** (Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού, Ε.Δ.Α. και λοιποί), και μηδαμινών ποσοστών για το **Ε.Κ.Κ.Ε** και την **Λ.Δ.Ε.**, που ήταν οι κύριες δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς (περίπου 11.000 το Ε.Κ.Κ.Ε. και 8.000 η Λ.Δ.Ε. αντίστοιχα).

Ωστόσο η διαχρονική, μαζική και επιτυχημένη θητεία της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς στο μαζικό κίνημα και τον συνδικαλισμό κατέστησε αναμφισβήτητη την πολιτική της διακριτότητα και την έφερε πρωταγωνίστρια μέχρι τις μέρες μας τουλάχιστον στο πεδίο της ταξικής πάλης, ανθεκτική πολιτικά παρά και τις δικές της επανειλημμένες κρίσεις, διασπάσεις, ανακατατάξεις. Την δίδαξε και συχνά την ανάγκασε να υπερβεί τις αφετηριακές διαχωριστικές της γραμμές, να αντιστοιχηθεί με τα κεκτημένα της ενότητας της παρέμβασής της στους μαζικούς χώρους και να συγκροτήσει ενωτικά κεντρικά, διακριτά και ανεξάρτητα από την κυρίαρχη αριστερά πολιτικά μέτωπα, όπως είναι σήμερα η **ΑΝΤ.ΑΡ.ΣΥ.Α.,** το πλέον επιτυχημένο, διαχρονικό και ελπιδοφόρο, παρά τα πασίγνωστα προβλήματά του. Αλλά παραμένει ακόμα μειοψηφική απέναντι στους ρεφορμιστές και στο Κ.Κ.Ε. και ακόμα σε μικρή θέση στο κεντρικό πολιτικό προσκήνιο.

Ίσως να ήταν τα πράγματα αλλιώς αν δεν είχε γίνεται πραξικόπημα. Αλλά είπαμε, η ιστορία δεν γράφεται με «αν».

Τιμή και δόξα άλλη μια φορά σε όσους αγωνίστηκαν ενάντια στη χούντα για να μπορούμε να μιλάμε ελεύθερα. Και χρέος μας να φανούμε άξιοι να συνεχίσουμε στο δρόμο τους.

Αθήνα, 21.4.2023

ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Κώστας Παπαδάκης